

MAKTABGACHA TA'LIM TIZIMIDA BOLALAR TA'LIM-TARBIYASINI RIVOJLANTIRISHNING USTUVOR VAZIFALARI*Farg'ona viloyati Quva tumani**56-son DMTT tarbiyachisi**Abdulazizova Vasila Abdulaxad qizi*

Annatsiya: ushbu maqolada maktabgacha ta'lim tizimida tarbiyani rivojlantirishning ustvor vazifalari va ota-onalar bilan o'zaro hamkorlik ishlarini samarali tashkil qilish haqida aytib o'tilgan.

Аннотация: в данной статье говорится о приоритетных задачах развития образования в системе дошкольного образования и эффективной организации сотрудничества с родителями.

Abstract: this article talks about the priority tasks of developing education in the preschool education system and effective organization of cooperation with parents.

Kalit so'zlar: maktabgacha ta'lim tashkiloti, ota-ona, hamkorlik, ta'lim-tarbiya, pedagog, bolalar, odob-axloq.

Ключевые слова: организация дошкольного образования, родители, сотрудничество, воспитание, педагог, дети, манеры.

Key words: preschool education organization, parents, cooperation, education, pedagogue, children, manners.

Bugungi globallashuv va raqamli texnologiyalar rivojlanayotgan davrda maktabgacha ta'lim tizimi jamiyat taraqqiyotining muhim bo'g'ini hisoblanadi. Aynan ushbu bosqichda bolalarda shaxs sifatida shakllanishning dastlabki poydevori yaratiladi. Shu sababli maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalarning ta'lim-tarbiyasini rivojlantirish davlat siyosatining ustvor yo'nalishlaridan biri etib belgilanmoqda. Zamonaviy maktabgacha ta'lim tizimi bolalarning intellektual, jismoniy, ijtimoiy va ma'naviy rivojlanishini ta'minlashga qaratilgan bo'lishi lozim.

Ma'naviy-axloqiy tarbiyani rivojlantirish-Maktabgacha ta'lim jarayonida bolalarda vatanparvarlik, insonparvarlik, do'stlik, hurmat va mas'uliyat kabi axloqiy fazilatlarni tarbiyalash muhim ahamiyat kasb etadi. Milliy qadriyatlar, urf-odatlar va an'analar asosida olib borilgan tarbiya bolalarda mustahkam ma'naviy dunyoqarashni shakllantiradi. Maktabgacha ta'lim tizimida bolalar ta'lim-tarbiyasini rivojlantirish jamiyat kelajagini belgilovchi muhim vazifa hisoblanadi. Ushbu jarayonda pedagoglarning kasbiy mahorati, innovatsion yondashuvlar, oila va ta'lim muassasasi hamkorligi muhim ahamiyat kasb etadi. Bolalarning har tomonlama rivojlangan, mustaqil fikrlovchi va ma'naviy barkamol shaxs bo'lib voyaga yetishi maktabgacha ta'lim tizimining asosiy natijasi bo'lishi lozim.

Bolalar tarbiyasining asosiy yo‘nalishlari:

- **Axloqiy tarbiya:** Bolalarda yaxshi xulq-atvorni shakllantirish, kattalarni hurmat qilish va jamiyat qoidalariga rioya qilishni o‘rgatish.
- **Ma’naviy rivojlanish:** Milliy qadriyatlarni bolalarga singdirish va ularning madaniy ongini shakllantirish.
- **Intellectual tarbiya:** Bolalarning qiziqishlarini aniqlash, ijodkorlik va mustaqil fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirish.
- **Jismoniy tarbiya:** Sog‘lom turmush tarzini shakllantirish, sport va jismoniy mashg‘ulotlarga e’tibor qaratish.

Axloqiy tarbiya – bolalarda jamiyatdagi ijtimoiy va axloqiy me’yorlarga mos keladigan xulq-atvorni shakllantirish jarayonidir. Bu tarbiya bolaning kelgusida mustahkam insoniy fazilatlar egasi bo‘lishiga, jamiyatda munosib o‘rin egallashiga yordam beradi. Axloqiy tarbiya maktabgacha yoshda, ya’ni shaxs shakllanishining ilk bosqichida boshlanishi lozim.

Maktabgacha ta’lim tizimini isloh qilishdagi mavjud muammolarni bartaraf etish maqsadida qarorda quyidagi keng ko‘lamli tadbirlarni amalga oshirish ko‘zda tutilgan va biz bularning ayrimlarini ko‘rsatib o‘tamiz:

- maktabgacha ta’lim tizimini rivojlantirishga qaratilgan yagona davlat siyosatini amalga oshirish, maktabgacha ta’limni har tomonlama rivojlantirish, tarbiyalanuvchilarning bilimi va ma’naviy-axloqiy darajasini yanada yuksaltirish;
- o‘quv-tarbiya jarayoniga o‘qitishning zamonaviy ilg‘or shakllarini, yangi pedagogik va axborot texnologiyalarini, ta’lim-tarbiyaning samarali shakl va usullarini joriy etish;
- maktabgacha ta’lim tashkilotlarining moddiy-texnika bazasini mustahkamlash va ularning faoliyati samaradorligini oshirish;
- maktabgacha ta’lim tashkilotlarida davlat talablari bajarilishining tizimli monitoringini olib borish;
- nodavlat maktabgacha ta’lim tashkilotlari tarmog‘ini rivojlantirish, ular o‘rtasida sog‘lom raqobatni shakllantirish hamda ta’lim xizmatlari turlarini ko‘paytirish.

Maktabgacha ta’lim tizimida tarbiyani tashkil etish – bu yosh avlodning jismoniy, ma’naviy, axloqiy va intellektual rivojlanishini ta’minlashga qaratilgan muhim jarayon. Bu bosqich bolalarning shaxs sifatida shakllanishida poydevor vazifasini bajaradi, chunki bu davrda bola dunyoqarashi, qiziqishlari va asosiy ko‘nikmalari rivojlanadi.

Ta’lim jarayonida o‘yin faoliyatidan samarali- foydalanish-O‘yin maktabgacha yoshdagi bolalar uchun yetakchi faoliyat turi hisoblanadi. Ta’limiy o‘yinlar orqali bolalarda tafakkur, nutq, xotira va ijodiy qobiliyatlar rivojlanadi. O‘yin

faoliyatining ta'lim bilan uyg'unlashuvi bolalarning bilimlarni oson va qiziqarli o'zlashtirishiga xizmat qiladi.

Mamlakatimizda maktabgacha ta'lim tizimini tubdan isloh qilish, uning moddiy-texnik bazasini mustahkamlash, pedagog kadrlar salohiyatini oshirish va ta'lim-tarbiya jarayoniga ilg'or pedagogik texnologiyalarni joriy etishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Bu borada qabul qilinayotgan davlat dasturlari va me'yoriy-huquqiy hujjatlar maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalar ta'lim-tarbiyasini sifat jihatdan yangi bosqichga olib chiqishga xizmat qilmoqda. Xususan, ta'lim mazmunining bolalar yoshiga mosligi, individual yondashuv tamoyilining ustuvorligi hamda ta'lim va tarbiyaning uzviyligi asosiy mezon sifatida belgilab berilmoqda.

Tarbiyani rivojlantirish usullari:

✚ **O'yin va faoliyatga asoslangan metodlar:** Bolalarni faol qatnashishga undash va mustaqil fikrlashga o'rgatish.

✚ **Ijodiy mashg'ulotlar:** Tasviriy san'at, qo'shiq aytish va hikoya qilish orqali bolalarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish.

✚ **Tabiat va atrof-muhit bilan tanishtirish:** Bolalarga tabiatni sevish va unga ehtiyotkorlik bilan munosabatda bo'lishni o'rgatish.

Maktabgacha yoshdagi bolaning maktab ta'limiga o'tishi hamisha uning hayoti, ahloqi, qiziqishi va munosabatlarida anchayin jiddiy o'zgarishlarni yuzaga chiqaradi. Shuning uchun bolani uydaligidayoq maktab ta'limiga tayyorlash, uncha qiyin bo'lmagan bilim, tushuncha, ko'nikma va malakalar bilan tanishtirish kerak bo'ladi. Bolalarni maktabga tayyorlash, birinchidan maktabgacha ta'lim tashkilotida tarbiyaviy ishni maktabgacha tarbiya yoshidagi bolalarni umumiy, har tomonlama rivojlantirishning yuqori darajasini ta'minlaydigan, ikkinchidan bolalarni maktabning boshlang'ich sinflarida o'zlashtirishlari lozim bo'lgan o'quv fanlarini egallashga maxsus tayyorlashni ta'minlaydigan qilib tashkil etilishini nazarda tutadi.

Ota -naning jihatlari esa; bola shaxsini hurmat qilish va unga shaxsiy xususiyatlariga muvofiq rivojlanishi uchun erkinlik berish. Bolaning aql-zakovatli bo'lishi-ga va jismoniy hamda ma'naviy jihatdan yetuk bo'lib tarbiya-lanishiga asos yaratish.

Ota -Onaning jihatlari esa;

✚ Bolalarning oilaviy an'analar, marosimlar, urf – odatlar va milliy bayramlarni kutib olishga tayyorlash.

✚ Bolalarni ma'naviy jihatdan tayyorlashda har xil illatlarga nafrat ruhida tayyorlash.

✚ Bolalarga kiyinish odobi va ulardagi intizomlilikni shakllantirish haqida qayg'urish. Salomlashish va ovqatlanish odoblari insoniy fazilatlar ekanligini bolalar ongiga singdirish.

✚ Bolalarda mehnatsevarlik, ezgulik, mehr–shafqat fazilat-larini, o‘zidan katta yoshdagilarga hurmat bilan munosabatda bo‘lish tuyg‘ularini shakllantirishga harakat qilish.

✚ Ota – onaning oilaviy sog‘lom muhitni tashkil etishi uchun ibrat – namuna ko‘rsatishi, oilada bola tarbiyasiga ruhiy ta’sir qiluvchi omillarni hisobga olinishi, oilada salomatlik tamoyillariga amal qilinishi, salbiy ta’sirlarni bartaraf qilishga bo‘lgan harakatlar. Oilada farzandlarning qiziqish-larini o‘yinchoqlar yordamida aniqlash va aniqlangan qiziqish-ni yanada kuchaytirishga ahamiyat berishdan iborat. Odam savdosiga tushib qolgan odamlarning oilalari ham mahalla oldida uyalib, oila tanazuliga uchrashligini farzand-lar ongiga singdirish. Oilada ota–onaning bola tarbiya-sida “Ijobiy o‘rnak” ko‘rsatishi. Ota – onaning oilaviy sog‘lom muhitni tashkil etishi uchun ibrat – namuna ko‘rsatishi, oilada bola tarbiyasiga ruhiy ta’sir qiluvchi omillarni hisobga olinishi, oilada salomatlik tamoyillariga amal qilinishi, salbiy ta’sirlarni bartaraf qilishga bo‘lgan harakatlar. **Xulosa qilib**, Maktabgacha ta’lim tizimida tarbiya bolaning shaxs sifatida to‘laqonli rivojlanishi uchun zarur asosni yaratadi. Bolalarni qiziqarli va foydali faoliyatga jalb qilish, ularning ijtimoiylashuv jarayoniga yordam berish va jismoniy hamda ma’naviy jihatdan sog‘lom shaxsni shakllantirish maktabgacha ta’lim muassasalarining eng muhim vazifalaridan biridir.

✚ FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. Maktabgacha ta’lim muassasalarida ta’lim jarayonini mavzuli rejalashtirish (barcha yosh guruhlari uchun) 2018 y.
2. O.U. Hasanboeva va boshqalar. Maktabgacha ta’lim pedagogikasi. Pedagogika kolleji uchun o‘quv qo‘llanma (3-nashr) T.:”Ilm ziyo”, 2012y.
3. <http://www.edu.uz>–O‘zbekiston Respublikasi Oliy va o‘rta maxsusta’lim vazirligi sayti.